

ЗАТВЕРДЖУЮ
в.о.ректора
Національного технічного
університету
«Дніпровська політехніка»
д.т.н., професор
Артем ЦАВЛИЧЕНКО

р.

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів докторської дисертації**
на тему «ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ
ГЛОБАЛЬНИХ ДИСБАЛАНСІВ»
здобувача наукового ступеня доктора наук
ДУБЕЇ Юлії Володимирівни
за спеціальністю 08.00.01 – Економічна теорія та історія економічної думки

Фаховий семінар проведений на розширеному засіданні кафедри економічної теорії та міжнародних економічних відносин факультету менеджменту Навчально-наукового інституту економіки Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» 11 лютого 2025 року, протокол № 7.

1. Обґрунтування теми дослідження. Актуальність теми дисертаційної роботи зумовлена підвищенням ролі техніко-технологічного розвитку у суспільстві як однієї з найважливіших проблем економічної науки, що залишається недостатньо дослідженою. На сучасному етапі стан країн світу характеризується нерівномірним рівнем техніко-технологічного розвитку, що стає однією з головних причин їх соціальної та економічної диференціації, підґрунтям їх поділу на відповідні групи. Перша група об'єднує країн-лідерів, що характеризуються сталим розвитком, мають технологічне домінування, розробляють нові підходи у техніці і технології для досягнення інноваційного прориву, а також використовують інноваційні ідеї для закріплення своїх позицій у світовій економіці. Друга група формується з країн-аутсайдерів світового техніко-технологічного розвитку, для яких доволі частим є кризовий стан розвитку всіх сфер життєдіяльності, а також тривала технологічна, економічна і соціальна відсталість. Між цими групами знаходяться країни Азії, які демонструють значні інвестиції в R&D, орієнтовані на прогрес технологій, створення інноваційних продуктів, нових ринків за явної нерівномірності свого техніко-технологічного розвитку. Відповідно ця проблема носить глобальний характер та охоплює всі вектори суспільного життя.

Глобальна світова нерівномірність техніко-технологічного розвитку стає

викликом та проблемою, що потребує негайного вирішення не тільки на рівні країн, що розвиваються, але і на рівні всього світового господарства. Це вимагає проведення ґрунтовного і всебічного аналізу причин і чинників, що дозволяють одним країнам утримувати лідерство й надалі, а іншим – залишатися відсталими. Вказані диспропорції актуалізують необхідність проведення наукового пошуку у цій сфері, виявлення закономірностей та бар'єрів техніко-технологічного розвитку, формування умов, за яких країни можуть освоювати нові технології, ефективно їх інтегрувати у різні сектори економіки та забезпечувати сталий розвиток у майбутньому. Такий підхід сприятиме появі нової техніки і технології, економічному розвитку, покращенню соціального добробуту, підвищенню рівня конкурентоспроможності країн на світових ринках, вирішенню екологічних проблем, впровадженню інноваційних підходів в усіх сферах суспільного життя.

Техніко-технологічний розвиток у сучасному контексті ґрунтується на змінах у сфері науки, техніки і технології, напрямках і темпах трансформації економічних систем. Країни, яким притаманна гнучкість до змін в економічному середовищі, здатність створювати і впроваджувати новітні технології, забезпечують собі значні порівняльні переваги та формують свої ніші в процесі міжнародного поділу праці. Такі країни отримують доступ до інвестицій, інноваційних розробок, нових ринків збуту, а також переваги у геополітичному середовищі. Технологічне лідерство передових країн ґрунтується на усталеній інноваційній політиці, стимулюванні наукових досліджень, розвитку креативності, розбудові високотехнологічного сектору економіки. Одночасно техніко-технологічний розвиток для країн, що розвиваються, стає основою для подолання їх структурної недосконалості, скорочення економічного відставання від технологічно розвинених країн, переорієнтації виробництва на інноваційні рішення.

Умовами забезпечення інноваційного та економічного розвитку, створення робочих місць, подолання бідності і диференціації, підвищення рівня та якості життя є розвиток інноваційної інфраструктури, збільшення фінансування науки та освіти, інтеграція у глобальні ланцюги і ринки. Однак за відсутності системного підходу в реалізації інноваційної політики державою та повної залежності від зовнішніх інвесторів, які впроваджують інновації та нові технології, країнам важко досягти стійкого розвитку і прогресу.

Оцінювання техніко-технологічного розвитку країн дозволяє не тільки виявити дисбаланси і розриви між ними, але й визначити напрями подолання економічних і соціальних бар'єрів на шляху до інноваційних змін. Інтеграція техніки і технологій у стратегії розвитку країн є необхідною умовою для формування їх конкурентних переваг, підвищення конкурентоспроможності, розбудови стійких економічних систем. Ці аспекти підкреслюють актуальність розробки ефективних техніко-технологічних моделей розвитку, що відповідають потребам економіки розвинених країн світу та економіки країн, що розвиваються.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складовою частиною науково-дослідної роботи НТУ «Дніпровська політехніка» за темами: «Інституціональні фактори соціально-економічного розвитку суспільства» (номер державної реєстрації 0119U000252), в якій проаналізовано взаємозв'язок людського капіталу та інновацій в контексті

техніко-технологічного розвитку країн світу та встановлено залежність темпів економічного зростання країн від синхронізації кількісних і якісних характеристик національного людського й фізичного капіталів; «Трансформація соціально-економічних відносин під впливом четвертої промислової революції» (номер державної реєстрації 0121U108984), в якій з'ясовано закономірності та виокремлено соціокультурні наслідки сучасного етапу технологічного розвитку в умовах загострення міжнародної конкуренції, запропоновано принципи економічної політики України щодо підтримки національного інтелектуального капіталу та розвитку національної інноваційної системи.

3. Наукова новизна отриманих результатів.

Найвагоміші результати, що формують наукову новизну, стосуються таких положень:

у перше:

- представлено техніко-технологічну систему як сукупність взаємопов'язаних рутинних процесів та дій, які виникають при взаємодії техніки, технології та людського капіталу. Доведено, що рутини як нормальні та передбачувані зразки поведінки людини визначають стійкість техніко-технологічної системи по відношенню до впливу зовнішніх факторів, а також системний зв'язок техніки, технології і характеристик людського капіталу;

- запропоновано методологічні підходи до дослідження техніко-технологічного розвитку на основі поєднання загальносистемної методології і здобутків еволюційної та інституціональної теорії. Доведено, що техніко-технологічний розвиток як зміна рутин, техніки, технології та людського капіталу втілюється через технологічний розрив в поліпшуючих або базисних технологічних інноваціях та супроводжується відповідними інституціональними змінами. Обґрунтовано, що дані зміни виникають в процесі взаємодії та обміну ресурсами між техніко-технологічною системою та інституціональним середовищем, яке формують інститути економічної, інноваційної, правової, політичної та соціальної систем суспільства;

- обґрунтовано розуміння сутності глобальних дисбалансів у вузькому (відсутність збалансованості у фінансовій сфері) та широкому (структурні невідповідності між елементами глобальної економіки, які зумовлюють певні негативні наслідки для її функціонування й розвитку) змістах. Визначено глобальні дисбаланси як статичну та динамічну відсутність рівноваги (невідповідність) між елементами глобальної економічної системи, що є умовою її розвитку та джерелом виникнення криз. У цьому визначенні, на відміну від існуючих, відтворено двояку природу порушення рівноваги глобальної економіки, а саме: невідповідність між її складовими в стаціонарному стані (статика) і, водночас, процес відхилення від рівноваги у процесі руху (динаміка);

- методологічний підхід до виміру рівня техніко-технологічного розвитку країни, що, на відміну від існуючих, базується на дворівневій системі показників, які, з одного боку, відображають ресурсні можливості економіки досягати певного рівня розвитку технологій (потенціальні можливості) і, водночас, вказують на її реальні досягнення у цій сфері (реалізовані можливості). За такого підходу з'являється можливість отримати уявлення про реальну віддачу від інвестицій у

науково-технічну сферу певної країни та оцінити її перспективи у досягненні високих результатів техніко-технологічного розвитку;

- визначено специфіку технологічних знань з огляду на характеристики суспільного і приватного блага. Доведено, що ознаки суспільності притаманні не власне знанням, а інформації про винаходи, що створюються на їхній основі і слугують джерелом інновацій. Суспільним благом є мовчазне знання, яке притаманне конкретному носію (індивіду або групі) і яке набуває форми навичок, компетенцій, досвіду. Встановлено, що «ефект переливу» спрацьовує виключно на стадії масового поширення технологій, коли відбувається втрата технологічною інформацією ознак приватного блага і набуття нею ознак суспільного;

- класифікацію складових структурного капіталу, яка на відміну від існуючих, передбачає у якості критерію групування специфіку результатів економічної діяльності людей у певній організації, а саме: тих, що можуть бути кодифікованими, документально оформленими і юридично захищеними (технології, винаходи, патенти, торгові марки, програмне забезпечення, бази даних, наукові публікації тощо) і тих, які не можна кодифікувати, документально оформлювати та юридично захищати (ефективність групи, соціальна згуртованість у колективі, сприятливий клімат для навчання, організаційні рутини як схеми повторюваної взаємодії, ролі, прецеденти, процедури, організаційна культура). Перші створюють саму можливість персоналу працювати, обмінюватися знаннями і реалізовувати свій людський капітал у процесі економічної діяльності (матеріальні активи) у той час як друга – відображає особливості взаємодії людей, формує їхнє сприйняття знань та досвіду, породжує неявні мовні коди для обміну інформацією, створює умови для підтримання і виробітки єдиних для всіх правил поведінки в організації, бачення її місії та цілей.

- визначено категорію «інноваційний інтелектуальний капітал» як сукупність нематеріальних активів країни, які відтворюють реальну та потенційну здатність людського капіталу використовувати знання та інформацію для інноваційного техніко-технологічного розвитку;

- розроблено методологічне підґрунтя виміру рівня інноваційного інтелектуального капіталу суспільства на основі показника «Індекс інноваційного інтелектуального капіталу» як результат сполучення трьох субіндексів: «Людський капітал» (поєднання показників шкільної і вищої освіти, здоров'я), «Структурний капітал» (поєднання індикаторів результатів знань та технологій, нематеріальних активів, досліджень та розробок, працівників сфери знань та поглинання знань) та «Мережевий соціальний капітал» (поєднує індекс соціального капіталу з індикаторами, що відображають співпрацю університетів в НДДКР і доступ до ІКТ);

- встановлено лінійний зв'язок між Індексом інноваційного інтелектуального капіталу та ВВП. Доведено, що вплив характеристик інноваційного інтелектуального капіталу на економічний розвиток вищий у тих країнах, яким приманна позитивна динаміка інноваційного інтелектуального капіталу.

удосконалено:

- теоретичне обґрунтування багатовекторності впливу техніко-технологічного чинника на соціально-економічний розвиток суспільства на основі

розмежування теоретико-методологічних підходів до його тлумачення як: 1) руху, спричиненого інноваціями, які змінюють техніку й технологію; 2) еволюції соціальної структури під впливом природного відбору інститутів, на який впливає технічний прогрес; 3) економічного зростання, зумовленого ендегенним впливом науково-технічного прогресу;

- класифікацію теорій технологічного детермінізму шляхом їхнього поділу за критеріальною ознакою «характер змін» на теорії трансформації економіки і теорії економічної футурології, що дозволяє встановити перетворювальний потенціал техніки й технології та прогнозувати наслідки впливу техніко-технологічного чинника на економічну систему;

дістали подальшого розвитку:

- уявлення про чинники нерівномірності техніко-технологічного розвитку та характер їхнього впливу в частині акценту на поглинальній спроможності економіки, яка визначається наявною в країні інноваційною інфраструктурою та якісними характеристиками людського капіталу, що уособлює здатність економічних суб'єктів не тільки засвоювати і відтворювати знання та навички, а й їхню спроможність створювати нові знання і на їх основі продукувати інновації;

- характеристики еволюційних та революційних технологічних змін. На відміну від існуючих, еволюційна форма техніко-технологічного розвитку характеризується поступовими технологічними змінами через поширення поліпшуючих інновацій в рамках пануючої базисної технології внаслідок дії механізму ринкової тяги, а революційна – технологічними стрибками на основі впровадження базисних інновацій внаслідок технологічного поштовху;

- уявлення про вплив інституціонального середовища на консервацію технологічної відсталості країн, що пов'язано, по-перше, із недостатнім рівнем розвитку когнітивного капіталу в частині ресурсів, що забезпечують спільні уявлення, інтерпретації та системи значень між сторонами (бар'єри на переміщення мовчазних знань), по-друге, із слабкістю організаційних структур, що не спроможні нарощувати структурний капітал як ресурс, що дозволяє вивільнити і спрямувати для досягнення економічних цілей здатності людського капіталу підтримувати процеси мислення і переводити накопичений запас знань у нові ідеї, і, по-третє, із незначним соціальним капіталом, який впливає на умови, необхідні для обміну знаннями, інформацією та продукування інновацій. Когнітивний, структурний і соціальний капітали неможливо скопіювати і передати на відстань, оскільки він належить конкретним особам, структурам і відносинам, які в вже встановилися під час постійного співробітництва, а отже, недостатня їх величина не дозволяє країнам повною мірою використовувати потенціал людського капіталу у продукуванні інноваційного розвитку;

- напрями технологічного розвитку національної економіки України у частині розвитку фізичного, людського, когнітивного, соціального та структурного національних капіталів, спрямованих на синхронізацію кількісних та якісних характеристик фізичного та людського капіталів з метою розвитку національного інноваційного інтелектуального капіталу.

Достовірність отриманих наукових результатів підтверджується їх апробацією на 14 міжнародних і всеукраїнських наукових та науково-практичних

конференціях, а також форумах, упровадженням на загальнодержавному та регіональному рівнях, значним обсягом вивчених джерел літератури, публікацій українських і зарубіжних вчених (всього 395 джерел), ґрунтовним аналізом нормативно-правової бази, опрацьованим масивом статистичних даних та інформаційно-аналітичних звітів, застосуванням сучасних наукових положень і концепцій, загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, розрахунками автора.

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Науково-теоретична цінність результатів дисертації полягає у тому, що основні положення й висновки, обґрунтовані автором у дисертаційній роботі, дають змогу розширити теоретичні напрацювання у сфері активізації техніко-технологічного розвитку у суспільстві, здійснювати пошук оптимальних шляхів і напрямів техніко-технологічного розвитку країн світу, розробляти практичні рекомендації щодо техніко-технологічної модернізації національної економіки України.

Практична цінність полягає у тому, що розроблені в дисертаційній роботі наукові підходи, висновки й рекомендації поглиблюють розуміння сутності та специфіки техніко-технологічного розвитку в умовах глобальних дисбалансів, відкривають можливості використання напрацювань в процесі розробки стратегічних планів і програм розвитку країн. Зокрема, отримані наукові результати можуть бути використані:

- органами державної влади при реалізації заходів економічної і науково-технічної політики, а також в процесі реформування національної економіки;
- вченими-економістами та практиками при проведенні наукових досліджень в сфері техніко-технологічного розвитку країн;
- в процесі розробки стратегічних та нормативних-правових документів щодо технологічної модернізації економіки України за умов глобальних дисбалансів.

5. Використання результатів дослідження.

– Комітетом з питань економічного розвитку Верховної Ради України в частині пропозицій щодо механізмів технологічної модернізації України на основі розвитку національного людського капіталу нової якості, напрямів формування сприятливого інституціонального середовища інноваційної діяльності, а також рекомендацій підтримки та розвитку високотехнологічного сектору України за рахунок проведення інноваційно спрямованої інвестиційної політики, впровадження цифрових технологій, науково-технічної міждержавної кооперації із зарубіжними партнерами (довідка 04-16/14-2025/28613 від 05.02.2025);

– Міністерством економіки України щодо використання методичного підходу до вимірювання рівня технологічного розвитку економіки на основі індексу інноваційного інтелектуального капіталу, а також пропозицій щодо напрямів технологічної модернізації національної економіки України через механізми стимулювання національного інтелектуального капіталу шляхом розвитку фізичного, людського, когнітивного, соціального та структурного капіталів (довідка 3031-08/13377-07 від 10.02.2025);

– Комітетом з питань правової політики Верховної Ради України щодо

врахування в процесі вимірювання технологічного рівня національної економіки України та міжнародних порівнянь методики розрахунку індексу національного інноваційного інтелектуального капіталу, розробці заходів, спрямованих на синхронізацію фізичного та людського капіталів національної економіки за кількісними та якісними характеристиками (довідка №250131-1 від 31.01.2025);

– Федерацією роботодавців України щодо аналізу причин та факторів консервації відсталої технологічної структури національної економіки України, бар'єрів, що перешкоджають інноваційному розвитку вітчизняних підприємств, а також пропозицій щодо необхідності прогресивних зрушень у всіх суспільних сферах в процесі реалізації політики техніко-технологічної модернізації нашої країни (довідка №25-1-098 від 31.01.2025);

– Національним інститутом стратегічних досліджень в частині аналізу характеристик людського капіталу нової якості та формування сприятливих інституційних умов для його розвитку, а також рекомендацій щодо заходів, спрямованих на підтримку високотехнологічних секторів, зокрема ВПК, які будуть сприяти меті загальної технологічної модернізації вітчизняної економічної системи на основі сучасних технологій Індустрії 4.0. та Індустрії 5.0 (довідка №293/126 від 10.02.2025);

– АТ «ОТП БАНК» в частині формування заходів щодо запровадження корпоративної культури інноваційного типу, а також формування мереж соціальної взаємодії з метою створення сприятливих умов для більш швидкої дифузії знань та продукування інновацій (довідка № 01-0-0-0/143 від 03.02.2025).

Основні положення та результати дисертації були впроваджені у навчальний процес на кафедрі менеджменту НТУ «Дніпровська політехніка» при викладанні навчальної дисципліни «Міжнародний бізнес» в процесі формування навчальних компетенцій щодо культури міжнародного бізнесу, а також імплементовано в змістовне наповнення курсу «Глобалізація інноваційної діяльності» кафедри економічної теорії та міжнародних економічних відносин в частині аналізу сучасних інноваційних стратегій ТНК (довідка № 13-44/45-1 від 17.01.2025).

Реалізація результатів роботи автора забезпечить прийняття ефективних рішень в процесі техніко-технологічного розвитку економіки.

6. Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою роботою. Наукові та практичні результати, основні висновки та рекомендації, що викладені в дисертації та виносяться на публічний захист, отримані та належать особисто здобувачеві. У дисертаційній роботі з наукових праць, які опубліковано здобувачем у співавторстві, використано лише ідеї та положення, які є результатом самостійної роботи здобувача.

7. Перелік публікацій за темою дисертації із зазначенням особистого внеску здобувача.

Основні результати дисертаційної роботи викладено у 43 публікаціях (загальний обсяг – 30,2 друк. арк., з яких особисто автору належать 21,4 друк. арк.), а саме: опубліковано 2 розділи в колективних монографіях, 11 праць апробаційного характеру у збірниках матеріалів конференцій та 30 наукових статей, 6 з яких – у міжнародних виданнях, які індексується в міжнародних наукометричних базах Scopus та Web of Science, 18 – у наукових фахових виданнях України та 6 – в

іноземних виданнях.

Основні положення і результати дисертації були опубліковані в наступних роботах:

монографії:

1. Дубей Ю.В. Ноосферний вимір техніко-технологічного розвитку в глобалізованому світі / Управління економічними системами та процесами в умовах глобалізаційних трансформацій: колективна монографія : колективна монографія. Х.: Вид-во Іванченка І. С., 2020. 297 с. (авт. стор. 239 – 248). https://ndc-ipr.org/media/publications/files/%D0%9A%D0%BE%D0%BB_%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf.

2. Fedorova N., **Dubiei Yu.** Socio-cultural consequences of the modern stage of technological development of society. Selected aspects of digital society development: Series of monographs / Ed. T. Nestorenko and A. Ostenda); Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts University of Technology, Katowice. University of Technology, Katowice, 2021. 262 с. (авт. стор. 6 – 11). <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/fd7b8107149ebd5a161d53e43d7ddb2d.pdf>. **Особистий внесок автора:** проведено аналіз досвіду змінних парадигм з позицій економічного підходу, виявлено особливості реформи публічного управління.

статті, опубліковані щонайменше у двох різних періодичних виданнях, включених до категорії «А» Переліку наукових фахових видань України, або у закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus:

1. Dychkovskiy, R. O., Lozynskiy, V. H., Saik, P.B., **Dubiei, Yu. V.** Cáceres Cabana, Shavarskiy, Ia. T. (2019). Technological, lithological and economic aspects of data geometrization in coal mining. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 5, 22 – 28. (**Scopus**). <https://doi.org/10.29202/nvngu/2019-5/4>. **Особистий внесок автора:** на основі методики UNIDO проведено економічну оцінку техніко-технологічних рішень у сфері геометризації даних.

2. **Dubiei, Yu. V.** (2020). Interrelation between human capital and innovation in the context of technical and technological development of a country. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 6, 148 – 154. (**Scopus**). <https://doi.org/10.33271/nvngu/2020-6/148>.

3. Pylypenko, Yu., Pylypenko, H., Prokhorova, V., Mnykh, O., **Dubiei, Yu.** (2021). Transition to a new paradigm of human capital in the dynamic environment of the knowledge economy. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 6, 170 – 176. (**Scopus**). <https://doi.org/10.33271/nvngu/2021-6/170>. **Особистий внесок автора:** встановлено залежність якісних параметрів людського капіталу від досягнутого у певній країні рівня суспільного добробуту, ідентифіковано цю залежність як один із факторів посилення глобальних дисбалансів техніко-технологічного розвитку.

4. Pylypenko, Yu., Prokhorova, V., Halkiv, L., Koleshchuk, O., **Dubiei, Yu.** (2022). Innovative intellectual capital in the system of factors of technical and technological development. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 6, 181 – 186. (**Scopus**). <https://doi.org/10.33271/nvngu/2022-6/18>. **Особистий внесок**

автора: обґрунтовано структуру інноваційного інтелектуального капіталу, запропоновано індекс інноваційного інтелектуального капіталу й розраховано його значення для окремих країн світу.

5. Pylypenko, H., Pylypenko, Yu., **Dubiei, Yu.**, Solianyuk, L., Pazynich, Yu., Buketov, V., Smoliński, A., Magdziarczyk, M. (2023). Social capital as a factor of innovative development. *Journal of Open Innovation: Technology, Market and Complexity*, Vol. 9, 3, 100–118 (Scopus). <https://doi.org/10.1016/j.joitmc.2023.100118>.

Особистий внесок автора: визначено механізми впливу соціального капіталу та техніко-технологічного розвитку суспільства.

6. Pylypenko, Yu., **Dubiei, Yu.**, Huzenko, I.Yu., Fedorova, N.E. (2024). Structural capital in the system of technological development of society. *Academy review*, 1 (60), 247 – 257. (Web of Science). <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2024-1-60-18>.

Особистий внесок автора: запропоновано методологічне підґрунтя для кількісного виміру національного структурного капіталу.

статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України:

1. Пилипенко, Ю. І., **Дубей Ю. В.** Роль технологічного фактору в історії досліджень економічного розвитку. *Економічний вісник Національного гірничого університету*, 2018. №2. С. 33 – 42. https://ev.nmu.org.ua/docs/2018/2/EV20182_033-042.pdf. **Особистий внесок автора:** на основі аналізу теоретико-методологічних підходів щодо впливу технологічного чинника на характер економічного розвитку відтворено еволюцію поглядів на техніко-технологічний розвиток та специфіку його дослідження в межах провідних шкіл економічної теорії.

2. Пилипенко Ю. І., **Дубей Ю. В.** Інноваційно-технологічна складова економічного розвитку в умовах глобалізації. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2019. № 4 (68). С. 27–35. <https://doi.org/10.33271/ev/68.027>. **Особистий внесок автора:** на основі теорії «техніко-економічної парадигми» розглянуто закономірності технологічних змін економічних систем та виділено їх структурні особливості. Доведено необхідність взаємозв'язку технологічного оновлення економіки України на основі широкого впровадження інновацій з подальшими інституціональними трансформаціями нашого суспільства, сприятливими для нововведень.

3. Пилипенко Ю. І., **Дубей Ю. В.** Технологічні інновації як фактор соціально-економічного прогресу. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2019. № 6. Т. 2. С. 110 –114. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2019-276-6\(2\)-110-114](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2019-276-6(2)-110-114). [https://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekonnew/2019/VKNU-ES-2019-N6T2\(276\).pdf](https://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekonnew/2019/VKNU-ES-2019-N6T2(276).pdf). **Особистий внесок автора:** проаналізовано стан інноваційної діяльності та динаміку впровадження технологічних інновацій на промислових підприємствах України, обґрунтовано сутність категорії «технологічна інновація».

4. **Дубей Ю. В.** Теоретико-методологічні підходи до періодизації техніко-технологічного розвитку. *Вісник ХНУ ім. Каразіна Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країзнавство. Туризм*. 2020. № 12. С. 105–112. <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2020-12-10>. <https://periodicals.karazin.ua/irtb/article/view/16826>.

5. **Дубей Ю.В.** Технологічна конкурентоспроможність національної

економіки України в умовах глобалізації. *Бізнес-Інформ*. 2020. № 11. С. 23–28. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-23-28>

6. Дубей Ю. В. Сучасні тенденції техніко-технологічного розвитку. *Бізнес-Інформ*. 2020. № 12. С. 47–52. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-12-47-52>

7. Дубей Ю. В. Знання та технології як суспільні блага. *Проблеми економіки*. 2020. № 4. С. 273–278. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-4-273-278>

8. Дубей Ю. В. Суб'єкти техніко-технологічного розвитку: еволюція від окремої фірми до глобальних ТНК *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2020. № 3 (71). С. 215 – 222. <https://doi.org/10.33271/ebdut/71.215>

9. Дубей Ю. В. Технологічний розвиток України в умовах четвертої промислової революції. *Вісник Одеського національного університету: Серія Економіка*. 2020. Т. 25. Вип. 6 (85). С. 16–21. <https://doi.org/10.32782/2304-0920/6-85-4>.

10. Дубей, Ю. Інноваційні закономірності технологічного розвитку. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*. 2020. Вип. 8. № 16. [https://doi.org/10.33296/2707-0654-8\(16\)-01](https://doi.org/10.33296/2707-0654-8(16)-01)

11. Дубей Ю. В. Діалектика монополії та конкуренції у техніко-технологічному оновленні суспільства. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2020. № 4 (72). С. 9–17. <https://doi.org/10.33271/ebdut/72.009>

12. Дубей Ю. В. Техніко-технологічний розвиток: сутність та тенденції в умовах глобалізації. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2021. № 1 (73). С. 97 – 105. <https://doi.org/10.33271/ebdut/73.097>

13. Дубей Ю. В. Фактори техніко-технологічної нерівномірності в умовах глобальних дисбалансів. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2021. № 2 (74). С. 125–133. <https://doi.org/10.33271/ebdut/74.125>

14. Дубей Ю. В. Нематеріальні активи техніко-технологічного розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Міжнародні економічні відносини і світове господарство*. 2021. № 40. С. 33–38. <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-40-6>

15. Пилипенко Ю. І., Дубей Ю. В. Макроекономічні індикатори рівня техніко-технологічного розвитку. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2021. № 4 (76). С. 41–47. <https://doi.org/10.33271/ebdut/76.041>. **Особистий внесок автора:** виокремлено на мікро-, макро- та мезоекономічному рівнях систему економічних, фінансових, технологічних та інституційних факторів, що зумовлюють низький техніко-технологічний рівень розвитку економіки України.

16. Пилипенко Ю. І., Дубей Ю. В. Міжнародний бізнес у системі трансферу технологій. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2022. № 1 (77). С. 119–125. <https://doi.org/10.33271/ebdut/77.119>. **Особистий внесок автора:** проаналізовано сучасні тенденції трансферу технологій в умовах посилення міжнародної конкуренції.

17. Дубей Ю. В. Техніка та технологія в системі детермінантів соціально-економічного розвитку суспільства. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2023. №4 (84). С.53–57. <https://doi.org/10.33271/ebdut/84.053>

18. Sichinava A., Dubiei Yu. V. Structural capital essence and role in ensuring technical and technological development. *Економічний вісник Дніпровської*

політехніки. 2024. № 1 (85). С. 15–21. <https://doi.org/10.33271/ebdut/85.015>.
Особистий внесок автора: здійснено розмежування матеріальних і нематеріальних складових структурного капіталу та встановлено роль організаційних чинників на техніко-технологічний розвиток суспільства.

статті у наукових періодичних виданнях інших держав із напрямку, з якого підготовлено дисертацію:

1. **Yu. V. Dubiei.** Innovation as a factor of technological development of Ukraine's economy in the conditions of globalization of economic processes. *Business-Engineering*. Georgian Technical University, Georgian Academy of Engineering. Tbilisi. 2019. №3. Р. 9–11. <https://drive.google.com/file/d/1znozYV8CX-zvdNDB4Cu03Kb5EudkcjeB/view>

2. **Yu. V. Dubiei.** Advantages and disadvantages of structural and technological rearrangement of ukrainian economy in the conditions of economic processes globalization. *Business-Engineering*. Georgian Technical University, Georgian Academy of Engineering. Tbilisi. 2021. № 3–4. 19–20. https://drive.google.com/file/d/1awEg_i0fkHhY2Yz7T2lKCjit6r8sH-L/view

3. **Yu.V. Dubiei.** Transformation of global value chains based on vectors of technological development. *Business-Engineering*. 2022. №3–4. 23–25. <https://drive.google.com/file/d/1O-PjaLq2Ibpod19gOEmAU-s-rHjhBnCeJ/view>

4. **Yu.V. Dubiei.** Globalization of innovative activity of modern TNCs. *Business-Engineering*. 2023. № 3–4. Р. 159–164. <https://drive.google.com/file/d/1xv267V1J2DGkfvSDUs-1w1M16fu-ckms/view>

5. Shvets V., **Dubiei Yu.** Management aspects of adaptation of the high-tech sector of the Ukrainian industry to the requirements of the global economy / *Sustainable production and consumption in industry: challenges and opportunities*. Collection of scientific articles. Ed.: A. Pavlychenko, L. Paliekhova. Dresden. 2024. Р. 142–145. <https://ir.nmu.org.ua/handle/123456789/167812>. **Особистий внесок автора:** охарактеризовано складові конкурентоспроможності високотехнологічної вітчизняної продукції на світовому ринку, обґрунтовано необхідність розробки комплексної концепції розвитку високотехнологічних галузей в Україні.

6. **Yu.V. Dubiei.** Global factors of technological disparity in the world economy. *Business-Engineering*. 2024. № 3–4. Р. 29–32. https://drive.google.com/file/d/1yGVCHvjmdKop8kisvk1RUrhd3-eZ8P_W/view.

праці, які додатково відображають наукові результати дисертації (апробація матеріалів дисертації на наукових конференціях) за науковою спеціальністю:

1. **Dubiei Yu.** Theory of technological structures as a basis for technological development of Ukraine. *Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: Збірн. наук. статей за мат-ми II Всеукр. наук.-практ. конф. (12 – 13 квітня 2016 р.). Част. 3.* Дніпро: НМетАУ, 2016. С. 553–555. https://ipbt.ust.edu.ua/file/chastina_3_2016.pdf

2. **Dubiei Yu.** Technological innovations: essence and forms. *Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: Збірник наукових статей за матеріалами III Всеукр. наук.-практ. конф. (13 – 14 квітня 2017 р.). Част. 2.* Дніпро: НМетАУ, 2017. С. 652–654.

https://ipbt.ust.edu.ua/file/kfin_3046.pdf

3. Пилипенко Ю. І., Дубей Ю. В. Технологічний розвиток в умовах глобалізації. *Генерування інновацій інклюзивного розвитку: національний, регіональний, міжнародний вимір*: мат-ли Міжнар. наук.-практ. конф. (4–5 жовтня 2018 р.), м. Запоріжжя [Електронний ресурс] / Прушківська Е. В. (відпов. ред.) Запоріжжя: ЗНТУ, 2018. С. 165–167.

<https://eir.zp.edu.ua/server/api/core/bitstreams/dc90db73-f618-423e-972d-06634da08710/content>.

Особистий внесок автора: охарактеризовано фактори технологічних змін.

4. Dubiei Yu. V. Institutional conditions of technical and technological development. *Experimental and theoretical research in modern science: Proceedings of the I Intern. Scient. and Pract. Conf.* (16–18 November, 2020), Giperion Editura, Kishinev, Moldova. 2020. №2 (35). С. 62–63.

<https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/issue/view/16-18.11.2020/383>

5. Dubiei Yu. V. Economic policy of promotion of technical and technological development. *Priority directions of science and technology development: Abstracts of III Intern. Scient. and Pract. Conf.*, (22–24 November, 2020), Kyiv 2020. С. 1105–1107.

<https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2020/11/PRIORITY-DIRECTIONS-OF-SCIENCE-AND-TECHNOLOGY-DEVELOPMENT-22-24.11.20.pdf>

6. Дубей Ю. В. Глобальні виклики інноваційно-технологічного розвитку. *Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки*: мат-ли VI Всеукр. наук.-практ. конф. (16 – 17 квітня 2020 р.). Част. 2. Дніпро: НМетАУ, 2020. С. 65–68. https://ipbt.ust.edu.ua/file/kfin_3900.pdf

7. Пилипенко Ю. І., Дубей Ю. В. Техніко-технологічний розвиток як умова підвищення суспільного добробуту. *Економіка. Фінанси. Бізнес. Управління. Зміни. Адаптація. Нова економіка*: мат.-ли Міжн. форуму EFBM'2021. КНУ ім. Тараса Шевченка (29–30 вересня 2021 р., м. Київ). С. 89 – 92. https://www.efbm.org/wp-content/uploads/2021/11/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8_%D0%9C%D0%95%D0%9C.pdf. **Особистий внесок автора:** розкрито роль техніки та технології в соціально-економічному розвитку суспільства.

8. Пилипенко Ю. І., Дубей Ю. В. Людський капітал у системі світового технологічного розвитку. *Генерування інновацій інклюзивного розвитку: національний, регіональний, міжнародний вимір*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (10–12 жовтня 2021 р., Запоріжжя) / Прушківська Е. В. (відпов. ред.). Запоріжжя: ЗНТУ, 2021. С. 141 – 143.

https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3029/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_%D0%A2%D0%95%D0%97_%D0%9D%D0%A3%D0%97%D0%9F_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Особистий внесок автора: розкрито сутність людського капіталу та його роль в технологічному розвитку

9. Пилипенко Ю. І., Дубей Ю. В. Техніко-технологічна складова інноваційних змін. *Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки*. Збірник наукових статей за матеріалами VII Всеукр. наук.-практ. конф. (15 – 16 квітня 2021 р.), Дніпро: НМетАУ, 2021. С. 206–210.

https://ipbt.ust.edu.ua/file/sbornik_2021.pdf. **Особистий внесок автора:** розкрито закономірності інноваційних змін.

10. **Дубей Ю.В.** Сучасні тенденції фінансування НДДКР. *Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях* : зб. мат-лів XIX Міжн. наук.-практ. конф., присвяченої 100-річчю Одеського національного економічного університету. (17–18 травня 2021 р.), Одеса : Гельветика, 2021. С. 62–64. <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/13235>

11. Пилипенко Г., Пилипенко Ю., **Дубей Ю.** Когнітивні аспекти інноваційного розвитку / *Економіка. Фінанси. Бізнес. Управління*: мат.-ли III Міжн. форуму / за ред. А. І. Ігнатюк : Київ : Ліра-К, 2024. Досл. секц. «Парадигмальні зрушення в економічній теорії XXI ст.». 198 с. С. 99–101. https://www.researchgate.net/publication/380909416_Materiali-doslidnickoi-sekcii-Paradigmalni-zrusenna-v-ekonom-teorii-NHI-st. **Особистий внесок автора:** охарактеризовано роль когнітивного капіталу в інноваційних процесах

ВВАЖАТИ, що дисертаційна робота Дубей Юлії Володимирівни на тему «Техніко-технологічний розвиток економіки в умовах глобальних дисбалансів», яка подана на здобуття наукового ступеня доктора наук, за своїм рівнем та практичною цінністю, змістом та оформленням повністю відповідає вимогам пп. 7 і 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 «Деякі питання присудження (позбавлення) наукових ступенів» та паспорту спеціальності 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки.

РЕКОМЕНДУВАТИ: з огляду на вирішення комплексу актуальних наукових проблем, розробку теоретико-методологічних положень і науково-практичних рекомендацій щодо постановки та розв'язання актуальної наукової проблеми техніко-технологічного розвитку в умовах глобальних дисбалансів Дубей Ю.В. заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук за спеціальністю 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки.

РЕЦЕНЗЕНТИ,

д.е.н., професор
професор кафедри менеджменту,
НТУ «Дніпровська політехніка»

Марина ІВАНОВА

д.е.н., професор
в.о. зав. кафедри економічної теорії
та міжнародних економічних відносин
НТУ «Дніпровська політехніка»

Вікторія СМЕСОВА

д.е.н., професор
професор. кафедри економічної теорії
та міжнародних економічних відносин
НТУ «Дніпровська політехніка»

Наталія ЛИТВИНЕНКО